

Analysis of past events indicators and visual objects in the early childhood period story books

Geçmiş zaman ifadelerinin ve görsel objelerin erken çocukluk dönemi hikâye kitaplarındaki durumunun incelenmesi¹

Suat Kol²

Abstract

Children develop rapidly in various developmental areas during their early childhood period. Cognitive development, one of the developmental stages, is very important in the process of acquiring knowledge. Concept development is one of the areas that involves in cognitive development. Suitable to age and development level it begins few month after birth and continues lifelong. Concept of time is a sub section of concept development and is the foremost, difficult to acquire, concept. Because by its nature, it is an abstract concept. Perception of time in children is a very complex process and this process needs to be concretized and described according to the child's developmental level for him/her to comprehend. Explanation of the Past Tense inside the story books that are prepared for this period are very important for describing the Past Tense, for children to develop the concept of time, and for the formation of early period understanding of history. In this research, visual objects and expressions from 178 story books that are used to explain past tense in preschool period are examined. The method of the research is determined to be document examination which is one of the qualitative

Özet

Erken çocukluk döneminde çocuk birçok gelişim alanında hızlı bir gelişim gösterir. Bu gelişim alanlarından biri olan bilişsel gelişim, bilgiyi öğrenme sürecinde oldukça önemlidir. Bilişsel gelişim alanlarından biri olan kavram gelişimi çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun olacak biçimde doğumdan sonraki ilk aylarda başlayıp yaşam boyu devam eder. Zaman kavramı, kavram gelişiminin alt boyutlarından birisidir ve doğası itibarıyla soyut bir kavram olduğundan çocukta zor kazanılan kavramların başında gelir. Çocukta zaman algısı oldukça karmaşık bir süreçtir ve zamanı algılayabilmesi için sürecin onun gelişim düzeyine uygun biçimde tasvir edilmesi ve somutlaştırılması gerekir. Bu dönem için hazırlanan hikâye kitaplarında geçmiş zaman anlatımı, çocuğa zaman kavramının kazandırılması ve erken dönem tarih algısının oluşturulması için son derece önemlidir. Bu araştırmada; okul öncesi döneme yönelik hazırlanmış 178 hikâye kitabı geçmiş zaman anlatımı için kullanılan ifadeler ve görsel objeler açısından incelenmiştir. Araştırmanın yöntemi, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi olarak belirlenmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır.

¹ Bu makale 3. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu'nda özet bildiri olarak sunulmuştur

² Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, skol@sakarya.edu.tr

research methods. content analysis was used to analyze the research data. As a result of the research it was found that the expressions in the story books which are used to develop children's perception of time were supportive to the schedule, published by Ministry of Education, of the concepts that should be taught to students by their teachers and the visual object were found inadequate.

Keywords: Pre-school Education, Concept Development, Development of Time Concept in Children, Perception of Past Tense, Time Objects.

Araştırma sonuçlarına göre analiz edilen hikâye kitaplarında çocuklarda zaman algısının kazanımına yönelik kullandıkları kavramların MEB tarafından yayımlanan program kitabında yer alan ve öğretmenler tarafından kazandırılması gereken kavramları destekler nitelikte olduğu, kullanılan görsel objelerin yetersiz olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim; Kavram Gelişimi; Çocukta Zaman Kavramı; Geçmiş Zaman Algısı; Zaman Objeleri.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

1. Giriş

Erken çocukluk dönemi 0-8 yaş aralığını kapsayan ve yaşamın en önemli yılları olarak kabul edilen dönemdir. Çocuk, gelecek yaşamında ihtiyaç duyacağı birçok kavramsal bilgiyi ve beceriyi bu dönemde öğrenir. Bununla birlikte çocuğun birçok gelişim alanı erken çocukluk döneminde büyük ölçüde tamamlanır. Bu dönemde nitelikli bir okul öncesi eğitim alan çocuk; bilişsel, sosyal duygusal ve fiziksel alanda olumlu bir gelişim dönem geçirdiği gibi; mutlu, huzurlu, kendine güvenen, sorumluluk sahibi bir birey olarak sosyal hayata katılır. Bu da sağlıklı bir toplumsal yapının oluşmasına olanak sağlar.

Çocuk, erken çocukluk döneminde bilişsel öğrenmeyi genellikle kavramsal boyutta gerçekleştirir. Kavram, nesne veya olayların ortak özelliğini simgeleyen zihinsel bir süreçtir. Bu simgeleme genellikle bir sözcük veya bir isimle yapılır. Bu nedenle çocukta algısal uyarıcıları düzenleme yeteneği geliştikçe, kavramlar öğrenilmeye başlanır (Üstün ve Akman, 2003). Kavram gelişimi erken çocukluk eğitimi için önemli bir süreçtir. Çocuğun gelecek yaşamında sıklıkla karşılaşacağı kavramlar temel olarak erken çocukluk döneminde kazanılmaya başlanır. Kavram gelişimi sürecinde çocuk yaş seviyesine göre kavramları tanımlama, sınıflama, değerlendirme işlemlerini gerçekleştirir. Çocuğun kavram gelişiminde okul öncesi eğitimle birlikte içinde bulunduğu çevredeki uyaranların da etkisi vardır (Kol, 2012).

Çocukta zaman algısı kavramsal olarak ortaya çıkar ve gelişir ve kazanımı ilköğretim dönemi sonuna kadar devam eder. Soyut kavram olması dolayısıyla zaman kavramı çocukta öğrenilen en zor kavramdır ve birçok araştırma soyut kavramların çocuklar tarafından oldukça zor öğrenildiğini ortaya koymaktadır (Piaget, 1969; Block, 1989; Zakay, 1989). Zaman algısı da dil gibi, kişinin doğuştan getirdiği bir takım yetenekleri sosyal etkileşimle geliştirmesi esasına dayanan bir beceri

olduğu için öğrenilmesi gerekir. Ancak zaman, doğası itibariyle soyut olduğu için çocuklar onu birden bire anlamakta, kavramakta zorlanırlar. Bu yüzden zaman kavramı, çocuklar tarafından yetişkinlik dönemine kadar tam olarak anlaşılabilir (Naylor ve Diem, 1987).

Zaman kavramı basitten karmaşığa olacak şekilde çocukta erken dönemde ortaya çıkmaktadır. Çocuk gece ile gündüz arasındaki farkı kavramsal düzeyde somutlaştırabildiği için daha kolay öğrenebilir fakat akşam ile gece arasındaki ya da sabah ile öğle arasındaki farkı daha sonraki dönemlerde tam olarak öğrenebilmektedir. Çocuğun zaman kavramını kişileştirip görselleştirerek, yani somutlaştırarak öğretme düşüncesi önemli bir aşamadır (Şen, 2004). Bu süreçte çocukların günlük hayatları ile bağlantı kurularak gerçekleştirilecek kavram öğretiminin daha başarılı olabileceği düşünülebilir.

Belirli bir döngü içerisinde tekrar eden zaman kavramı, konvansiyonel zaman kavramı olarak ifade edilir. Güven (1988) konvansiyonel zaman kavramının zaman kavramından farkını; konvansiyonel zaman kavramı yılın ayları ya da haftanın günleri gibi bir döngü içerisinde devam eden, başlangıç noktası ile bitiş noktası olmayan zamansal süreç olarak ifade etmiştir. Bununla birlikte Güven (1988) konvansiyonel zaman kavramının kazanılmasının sadece ilgili zamansal süreci sınıflayabilme ile gerçekleştiremeyeceğini, aynı zamanda zamansal kronolojiyi sıralayabilme ve serileyebilme yeteneği ile kazanılabileceğini yaptığı araştırma ile ortaya koymuştur. Çocuğun, erken yaşlardan itibaren zaman kavramına ilişkin uyarıcılar almasının ve zaman kavramını anlamaya başlamasının onun, bazı olaylar ile günün belirli zamanları arasında bağlantı kurmasını beraberinde getirdiği de söylenebilir (Safran ve Şimşek, 2009).

Çocukta geçmiş ve geleceği ifade eden zaman kavramları da oldukça zor kazanılan kavramlardır. Bu kazanım erken çocukluktan başlayarak orta çocukluk dönemine kadar sürer. Zaman kavramının soyut olmasının yanında çocuk zaman kavramı için gerekli olan geçmiş, şimdi, gelecek arasındaki sistematik bağlantıyı kurmakta zorlanır (Kol, 2012). Çocuk somutlaştırabilme ilkesine bağlı olarak zamansal ilişkiyi kurarken günlük hayatından yararlanır. Bu çevrelerde çocuğun bilişsel gelişimine olumlu etkisi olan sosyal çevrenin zengin uyarıcılarla dolu olması ve çocuğun yaşantılarının çeşitliliğinin zaman algısının oluşmasında katkı sağlayabileceği düşünülebilir.

Gardner, zaman kavramlarını içeren düşünme kabiliyetlerindeki farklılıkların çoklu zekâ ile bağlantılı olduğuna dikkat çeker. Zaman diliminin somut nesnelere veya çocuk için anlamlı olaylarla ilişkilendirilmesi, zaman gibi soyut bir kavramın somut bir şekilde öğrenilmesini sağlar. Bir gün içinde yapılacak etkinliklerin çizildiği bir panonun asılması, kum-duvar saati, takvim gibi zaman bildiren araçların sınıfta veya evde bulundurulması zamanla ilgili bilgileri çocuğa iletmek için etkili yollardandır (Dinçer ve Ulutaş 1999). Okulöncesi dönemde bu kavramın kazanılması için gerekli bilişsel becerilerin örneğin; sınıflandırma, sıralama, parça-bütün ilişkilerini geliştiren etkinliklerin

verilmesi ve zamanın temel özelliklerinden önce-sonra, geçmiş-şimdi-gelecekle ilgili etkinliklerin düzenlenmesi önemlidir. Bu arada zaman ölçü birimi olarak saatle ilgili faaliyetler önem kazanmaktadır (Kurtuluş, 1999).

MEB'in okul öncesi eğitimde öğretilmesini beklediği kavramlar; dün-bugün-yarın, önce-şimdi-sonra, gece-gündüz, sabah-öğle-akşam ve yıl gibi alt kavramlardır. Bu kavramlara öğretmen çocuğun gelişim düzeyini de göz önüne alarak zamana atıfta bulunan farklı alt kavramları da dahil edebilir. Araştırmacılar tarafından soyut ve karmaşık bir kavram olan zamanın yetişkinlerde farklı kullanım şekillerinin olduğu ve bu tarz kullanım şekillerinin 10 yaş civarı çocuklar da bile görülmediği belirtilir. Buna karşılık birçok araştırmacıya göre, çocukların zaman anlayışlarındaki gelişimler ise 5–12 yaşları arasında, yaşa bağlı olarak meydana gelir (Friedman 1991).

Özellikle okul öncesi dönemde çocuklara öğretilmesi gereken pek çok kavramın kitaplarda ele alındığı görülür. Öğretmenler anlatmak istedikleri her türlü kavramı kitaplar sayesinde öğrencilerinin seviyelerine uygun bir şekilde aktarabilirler (Kılıç, Güleç ve Genç, 2014). Hikaye kitapları gerek zengin çevre uyararı olarak gerekse şekilsel ve içerik bakımından okul öncesi dönem çocuklarının bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimine katkı sağlar. Okuma yazma bilmeyen okul öncesi dönem çocuğu için hikaye kitaplarındaki resimlerin niteliği ve niceliği de oldukça önemlidir. Çocuk sosyal çevresinde görmediği ya da göremeyeceği birçok objeyi resimli hikaye kitapları sayesinde tanır. Resimli hikaye kitapları çocukların edebiyat alanına ait ilk deneyimlerini yaşadıkları örneklerdir. Bu nedenle çocuklar için yaş, gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alınarak hazırlanmış nitelikli hikâye kitapları çok önemli eğitim araçlarıdır (Tuğrul ve Feyman, 2006). Hikaye kitaplarında kullanılan ve zamana atıf yapan objeler, çocukta zaman algısının oluşmasında önemli yer tutar. Çocuk geçmiş zaman algısını oluştururken zamanın dinamik bir şekilde devamlı olarak değiştiğini zamana atıf yapan objelerin kullanımı ile daha iyi kavrayabileceği düşünülebilir. Örneğin hikaye kitabında geçmiş zamana atıfta bulunurken mevcut konunun ruhuna uygun olacak biçimde takvim, saat, mevsim şeridi, gece ve gündüzü sembolize edebilecek güneş ya da ayın kullanılması gibi görsel objeler hem zaman algısının daha nitelikli oluşmasını sağlar hem de kavramsal düzeyde soyut bir olgunun somutlaştırılması gerçekleşir. Bu çalışma okul öncesi eğitimde etkin olarak kullanılan hikaye kitaplarının çocuğun geçmiş zaman algısına katkısını belirlemek nedeniyle gerçekleştirilmiştir. Literatür tarandığında bu konuda özgün yayınların son derece az olduğu görülmektedir. Bu sebeple gerçekleştirilen çalışmanın ortaya koyduğu bulgular ve yöntemi açısından da özgün bir çalışma olduğu söylenebilir.

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi döneme yönelik olarak hazırlanmış hikâye kitaplarındaki geçmiş zaman anlatımlarına ilişkin kullanılan ifadelerle görsel olarak kullanılan zaman objelerini belirlemektir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada betimsel bir çalışmadır. Bu çerçevede betimsel yaklaşım çerçevesinde doküman incelemesi yapılarak hikaye kitapları incelenmiştir.

2.2. Çalışma Materyalleri

Araştırma kapsamında, okul öncesi döneme yönelik hazırlanmış çeşitli yayınevleri tarafından piyasaya sunulan ve okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim öğretim sürecinde kullanılan 178 hikâye kitabı çalışma materyali olarak belirlenerek incelenmiştir. Bu kitaplar Sakarya İlinde hizmet veren MEB'e bağlı çeşitli okul öncesi kurumlarından toplanarak araştırmanın yöntemine uygun olacak biçimde tek tek incelenmiştir. Çalışma materyalleri olarak belirlenen hikaye kitapları 38 farklı yayınevi ve 28 farklı basım yılından oluşmaktadır. Araştırmaya dâhil edilen hikâye kitaplarının yayınevi, yayın yılı ile Türkçe, çeviri ya da uyarlama olması ile ilişkin bilgiler tablo 1, tablo 2, ve tablo 3'de verilmektedir.

Tablo 1: Araştırmada incelenen hikâye kitaplarının yayımlandığı yayınevi bilgilerinin dağılımı

Yayınevi	f	%
1-Timaş Çocuk	23	13
2-Morpa Kültür yayınları	20	10
3-YA-PA Yayıncılık	18	9
4-Bilim Kâğıt	18	9
5-Esin Yayınevi	13	6
6-Altın Kitaplar	11	5
7-Tübitak Popüler Bilim	10	5
8-Zambak Yayınları	7	4
9-TEŞ Yayıncılık	5	3
10-Ünlü Çocuk	5	3
11-Uçanbalık Yayınları	4	2
12-Yumurcak Dünyası	3	2
13-Polat Kitapçılık	3	2
14-Red House Kids	3	2
15-Yapı Kredi Yayınları	3	2
16-Tay Yayıncılık	2	1
17-Cemre Yayınları	2	1
18-Gizemli Bahçe	2	1
19-Elma Çocuk Yayınları	2	1
20-Nesil Çocuk	2	1
21-Mercek Çocuk	2	1
22-Milliyet Yayınları	2	1
23-Serhat Yayınları	2	1
24-Damla Yayınevi	2	1
25-Kipat	2	1
26-Muştu Yayınları	1	1
27-Renk Yayıncılık	1	1

28-Tırtıl Kitap	1	1
29-Top yayıncılık	1	1
30-Sabah	1	1
31-Nesa Yayın Grubu	1	1
32-Nurdan Yayınları	1	1
33-Ergü Eğitim Yayınları	1	1
34-İnkılap Yayınevi	1	1
35-Beyaz Balina	1	1
36-Cartoon Puzzle	1	1
37-Marsık Kitap	1	1
38-Sıradışı Kitap	1	1
Toplam	178	100

Tablo 1 incelendiğinde; çalışma materyallerini oluşturan hikâye kitaplarının 23 tanesi Timaş Çocuk, 20 tanesi Morpa Kültür Yayınları, 18 tanesi YA-PA Yayıncılık ile Bilim Kağıt, 13 tanesi Esin Yayınevi, 11 Tanesi Altın Kitaplar, 10 tanesi Tübitak Popüler Bilim, 7 tanesi Zambak Yayınları, 5 tanesi TES Yayıncılık ile Ünlü Çocuk, 4 tanesi Uçanbalık Yayınları ve kalan 46 hikâye kitabı da diğer yayınevleri tarafından yayımlandığı görülmektedir. Tablo 2'de çalışma materyallerini oluşturan hikâye kitaplarının türüne yönelik bilgiler verilmektedir.

Tablo 2: Araştırmada incelenen hikâye kitaplarının Türkçe ya da çeviri türüne göre dağılımı

Türü	f	%
Türkçe	123	69
Çeviri	55	31
Toplam	178	100

Tablo 2'ye bakıldığında; çalışma materyallerini oluşturan hikâye kitaplarının 123 tanesi Türkçe yayın, 55 tanesinin de çeviri yayın olduğu görülmektedir. Tablo 3'de çalışma materyallerini oluşturan hikâye kitaplarının basım yıllarına yönelik bilgiler verilmektedir.

Tablo 3: Araştırmada incelenen hikâye kitaplarının yayın yıllarına göre dağılımı

Yayın Yılı	f	%
1 - 2014	30	17
7 - 2013	6	3
5 - 2012	17	9
3 - 2011	23	14
2 - 2010	27	15
4 - 2009	21	11
6 - 2008	11	6
16-2007	3	2
11-2006	4	2
10-2005	4	2
8 - 2004	5	3
17-2003	3	2
12-2002	4	2
9 - 2001	4	2
13-2000	4	2
18-1999	2	1

19-1997	2	1
14-1996	3	2
22-1990	1	1
15-1987	3	2
23-1982	1	1
Toplam	178	100

Tablo 3 incelendiğinde; çalışma materyallerini oluşturan hikâye kitaplarının 30 tanesinin 2014 yılında, 27 tanesinin 2010 yılında, 23 tanesinin 2011 yılında, 21 tanesinin 2009 yılında, 17 tanesinin 2012 yılında, 11 tanesinin 2008 yılında, 6 tanesinin 2013 yılında, kalan 43 kitabın da çeşitli yıllarda yayımlandığı görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen kontrol listesi kullanılmıştır. Kontrol listesi; ilgili yerli ve yabancı yayınların taranması sonucunda taslak hale getirilmiş, okul öncesi eğitimi ve ölçme değerlendirme alan uzmanı beş akademisyen ile yedi okul öncesi öğretmenin görüşleri alınarak son hali verilmiştir. Kontrol listesi üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde incelenen hikâyelerin; yayınevlerini, yayın yıllarını ve yayın türünü belirlemek amaçlanmıştır. İkinci bölümde geçmiş zaman algısını oluşturan ifadeleri ortaya koyan ve dokuz maddeden oluşan ifadeler yer verilmiştir. MEB tarafından hazırlanan Okul Öncesi Eğitim program kitabında çocukların zaman kavramına yönelik olarak kazandırılması gereken kavramlar belirlenmiştir. Bu kavramlardan program kitabındaki geçmiş zaman algısını oluşturan; yıl, eski, dün, önce, gece-gündüz, saat, mevsimler, sabah-öğle-akşam gibi ifadeler ile uzman görüşü çerçevesinde geçmiş zaman kipi ifadesi de kontrol listesinde kullanılmıştır. Geçmiş zaman algısını oluşturan ifadelerin belirlenmesinde Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı kitabında (2013) yer alan geçmiş zaman kavramını kapsayan terimlerden ve ilgili literatürden faydalanılmıştır. Üçüncü bölümde ise zamanı kavramını ifade eden görsel objeler yer almaktadır. Görsel objeler yapılan literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda okul öncesi dönem çocuğunda zaman algısını oluşturan; saat, gece ve gündüz kavramına atıfta bulunan ay-güneş ve yıldızlar, takvimden oluşmaktadır. Bununla birlikte incelenen hikaye kitaplarında bulunan fakat kontrol listesinde bulunmayan ve zaman algısı oluşturan mevsim şeridi ile düşünce balonu biçimindeki objelerde kontrol listesine dahil edilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Verilerin toplanması ve çözümlemesinde İçerik analizinde kategorisel ve frekans analizi teknikleri kullanılmıştır. İçerik analizi; sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşım (Tavşancıl ve Aslan, 2001), sosyal yaşamı ve insanla ilgili problemleri kendine özgü metotlarla sorgulayarak, anlamlandırma süreci olarak

tanımlanır (Cresswell, 1998). İçerik analizinde, dokümanlardan elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesi, verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Kategorisel analiz; belirlenen kategorilerin frekans analizine tabi tutulmasına, frekans analizi de; incelenen içerikte belirlenmiş unsurların hangi sıklıkla tekrar ettiğini ve sayısal, yüzdesel ve oransal olarak tekrar etme sıklığının ölçülmesi olarak tanımlanır (Bilgin, 2006).

Araştırmada çalışma materyallerini oluşturan 178 hikâye kitabı kontrol listesi yardımıyla titizlikle incelenerek kategorisel ve frekans analizi yapılmıştır. Hikaye kitapları doğası gereği genellikle geçmiş zaman kipi ile hazırlanırlar. Bu çerçevede çalışma materyalleri dikkatlice incelenerek anlatımda geçmiş zamana atıfta bulunan cümleler belirlenmiş ve bu cümlelerdeki geçmiş zaman algısını oluşturan ifadeler kayıt altına alınmıştır. Verilerin toplanması süreci araştırmacının kısmi çalışması ile yaklaşık 6 hafta sürmüştür. Bu süreçte çalışma grubuna dahil edilen 178 hikaye araştırmacı tarafından hazırlanan kontrol listesi ile tek tek incelenerek analiz edilmiştir. Verilerden elde edilen bulgular, frekans ve yüzde olarak ifade edilerek yorumlanmıştır.

3. Bulgular

Tablo 4: Araştırmada İncelenen Hikâye Kitaplarında Geçmiş Zaman Algısı Oluşturan İfadeler

İfadeler	f	%
1-Geçmiş zamanı sadece geçmiş zaman kipi ile anlatan ifadeler	52	24
2-Geçmiş zamanı eski ile anlatan ifadeler	44	19
3-Geçmiş zamanı dün ile anlatan ifadeler	32	14
4-Geçmiş zamanı önce ile anlatan ifadeler	23	10
5-Geçmiş zamanı yıl ile anlatan ifadeler	19	8
6-Geçmiş zamanı gece-gündüz ile anlatan ifadeler	19	8
7-Geçmiş zamanı saat ile anlatan ifadeler	14	6
8-Geçmiş zamanı mevsimler ile anlatan ifadeler	14	6
9-Geçmiş zamanı sabah-öğle-akşam ile anlatan ifadeler	11	5
Toplam	228	100

Tablo 4 incelendiğinde; çocuklara geçmiş zaman algısının kazandırılabilmesi için araştırmaya dâhil edilen 178 hikaye kitabının %24'ünde sadece *geçmiş zaman* kipi, %19'unda *eski* ifadesi, %14'ünde *dün* ifadesi, %10'unda *önce* ifadesi, %8'inde *yıl* ve *gece-gündüz* ifadesi, %6'sında *saat* ve *mevsimler* ifadesi, %5'inde ise *sabah-öğle-akşam* ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Tablo 5'te hikâye kitaplarında görsel olarak zamanı ifade eden objelerin dağılımına yönelik bilgiler verilmektedir.

Tablo 5: Araştırmada İncelenen Hikâye Kitaplarında Görsel Olarak Zamanı İfade Eden Objelerin Dağılımı

İfadeler	f	%
1-Saat	11	31
2-Gece-Gündüz (ay, güneş, yıldızlar)	9	24
3-Düşünce Balonu	7	20
4-Takvim	5	14
5-Mevsim Şeridi	4	11
Toplam	36	100

Tablo 5 incelendiğinde; incelenen hikâye kitaplarında geçmiş zaman algısı kazandırılabilmesi için kullanılan görsel objelerin %31'inin *saat*, %24'ünün *gece-gündüz*, %20'sinin *düşünce balonu*, %14'ünün *takvim* ve %11'inin de *mevsim şeridinden* oluştuğu görülmektedir.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma ile, okul öncesi dönem için hazırlanmış olan hikâye kitaplarındaki geçmiş zaman algısını kazandırmak için kullanılan ifadelerin ve görsel objelerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Erken çocuklukta zaman kavramı soyut kavram olması nedeniyle zor kazanılan kavramlardan biridir. Çocuk, zihninde zaman algısını oluşturabilmek için somutlaştırma süreci içinde zaman kavramını kazanmaya çalışır. Bu süreçte çeşitli öğretim materyallerinden oluşmuş zengin eğitim ortamlarının zaman kavramının nitelikli bir şekilde öğrenilmesinde son derece önemlidir. Piaget, çocukta soyut kavramların 11 yaşından itibaren gelişmeye başladığını söyler. Bununla birlikte Vygotsky ve birçok bilim adamı zengin uyarıcı çevrenin oluşturulması, çocuğun bilişsel düzeyde öğrenmesine olumlu katkıda bulunacağını söyler. Erken çocukluk eğitim etkinliklerinde zaman kavramının kazandırılmasında hikaye kitapları etkin biçimde kullanılmaktadır.

Hikaye kitaplarında çocukta geçmiş zaman algısını oluşturan ifadelerin kullanılması ve bu ifadelerin bir bütün içerisinde sunulması çocukta geçmiş zaman algısının oluşmasında önemli rol oynar. Öğretmen, çocukta geçmiş zaman algısının oluşabilmesi için geçmiş yaşantılardan örnekler vermesi ve bu örnekleri geçmiş zaman algısını oluşturabilecek biçimde sunması da çocuğun zaman algısına olumlu katkı sağlar. Bu araştırmada okul öncesi eğitim etkinliklerinde etkin olarak kullanılan hikaye kitaplarının kullanılmış, bu süreçte toplam 178 hikâye kitabı incelenmiştir. 38 farklı yayınevi tarafından yayımlanmış hikâye kitaplarının 123'ünün Türkçe, 55'inin de çeviri olduğu analiz sonucunda ortaya konulmuştur. Araştırmaya dahil edilen hikaye kitaplarının 23 farklı yılda yayımlandığı görülmüştür.

Yapılan içerik analizi sonucunda, hikâye kitaplarında geçmiş zaman algısının kazanımı için 9 farklı ifade toplam 228 defa kullanıldığı görülmüştür. Hikâye kitaplarında 5 farklı görsel objenin 36 defa kullanıldığı araştırma sonucunda ortaya konulmuştur.

Bu sonuçlar, MEB tarafından yayımlanan Okul Öncesi Eğitim Program Kitabında yer alan zaman kavramının kazandırılmasında kullanılacak olan ifadelerin yoğun bir şekilde hikaye kitaplarında yer aldığını ortaya koymaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında etkin olarak kullanılan ve araştırmaya dahil edilen 178 hikâye kitabında çocuklarda zaman algısının kazanımına yönelik kullandıkları kavramların MEB tarafından yayımlanan program kitabında yer alan ve öğretmenler tarafından kazandırılması beklenen kavramları destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Bununla birlikte kullanılan görsel objelerin de yetersiz olduğu araştırma sonuçlarıyla ortaya konulmuştur. Okul öncesi dönem çocuklarının okuma yazma bilmediği bu sebeple görsel objelerin son derece önemli olduğu göz önüne alındığında hikâye kitaplarında zaman algısını destekler objelerin daha fazla kullanılmasının çocukta nitelikli ve kalıcı bir öğrenmenin gerçekleşmesine olanak sağlayacağı söylenebilir. Bu araştırma sonucunda okul öncesi dönem çocuklarına yönelik olarak hazırlanan hikaye kitaplarının geçmiş zaman algısının nitelikli bir şekilde kazandırılabilmesi görsel yönden daha zengin biçimde hazırlanması önerilebilir. Ayrıca farklı hikaye kitaplarından oluşturulmuş çalışma materyalleri ile araştırmanın yinelenmesi araştırmacılara önerilebilir.

5. Kaynaklar

- Block, R., (1989). Experiencing and remembering time: affordances, context, and cognition. In I. Levin and D. Zakay (Eds.), *Time and human cognition: a life-span perspective*, (pp. 333-363) Amsterdam: North-Holland.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Dinçer, Ç. ve Ulutaş, İ., (1999). Okul öncesi eğitimde matematik kavramları ve etkinlikler. *Yaşadıkça Eğitim*, 62, 6-11.
- Friedman, W. J., (1991). The development of children's memory for the time of past events. *Child Development*, 62 (3), 139-155.
- Güven, F. (1988). *Dört on yaş grubu çocuklarda zaman kavramının gelişimi ve bilişsel beceriler ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış bilim uzmanlığı tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N., (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıç, Ö., Ö., Güleç, H. ve Genç, S., Z., (2014). Okul öncesi dönem resimli öykü kitaplarının coğrafi kavramları içermesi yönünden incelenmesi, *Abi Evran Üniversitesi Karşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 15, (1), 35-52.
- Kol, S., (2012). *Bilgisayar destekli öğretimin (BDÖ) altı yaş çocuklarına zaman ve mekân kavramlarını kazandırmaya etkisi*, Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Kurtuluş, E., (1999). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarına yaratıcı etkinlikler yoluyla (zaman kavramı) öğretilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Naylor, D. T. & Diem, R., (1987). *Elementary and middle school social studies*, New York: Random House.
- Okul Öncesi Eğitim Programı, (2013). *Milli eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim programı*, Ankara: Anı Yayıncılık,
- Piaget, J., (1969). *The child's conception of time*. London: Routledge & Kegan Paul (First published 1946).
- Safran, M. ve Şimşek A., (2009). Çocuklarda zaman algısının gelişimi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (6), 542-548.
- Şen, S., (2004). *Okul öncesi çocuklarının dil ve kavram gelişimlerine etkisi yönünden öykü ve masal kitaplarının incelenmesi*, Adnan Menderes Üniversitesi, Proje no: EGF 01002.
- Tavşancıl, E., Aslan, E. (2001). *İçerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tuğrul, B. ve Feyman, N. (2006). *Okul öncesi çocukları için hazırlanmış resimli öykü kitaplarında kullanılan temalar*. <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/840.pdf>. Erişim tarihi: 11.06.2014
- Turgut, Y., (2009). Verilerin kaydedilmesi, analizi, yorumlanması: nicel ve nitel. A. Tanrıoğen (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* içinde (s.193-247) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Üstün, E., Akman, B., (2003). Üç yaş grubu çocuklarda kavram gelişimi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 24, 137-141.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zakay, D., (1989). Subjective time and attentional resource allocation: an integrated model of time estimation. In I. Levin and D. Zakay (Eds.), *Time and human cognition: a life-span perspective*. (pp. 365–397). Amsterdam: North Holland.

[Extended English Abstract](#)

Pre-school period is considered as the period covering 0-5 age due to latest changes in our country and is also seen as the most important period of a person's life. The children learn many of the required cognitive information and skills during this period. In addition to this, many of the development areas of the children are mostly completed during the pre-school period. Children, often performs cognitive learning on conceptual dimension in the pre-school period. It is an internal process which concepts, objects and events are symbolized by their common features. This notation is usually done with a word or a name. Therefore, as the child develops the ability to organize sensory stimuli, the concepts begin to be learned.

Being an abstract concept, the concept of time is the most difficult concept and many research reveals that it is quite difficult for the students to learn abstract concepts. Perception of time such as the language, is people's innate ability that is develop by social interaction. Therefore it is a skill that must be learned. However, because it is abstract in nature the children find it difficult to comprehend and understand all of a sudden. That's why the concept of time, is not fully understood by the children until adulthood. From simple to complex, concept of time emerges in the early period of the children. Children can embody at a conceptual level the difference between night and day easily, but the difference in the evening and the night with the difference between the morning and the afternoon can only be fully learned at later periods. Children's learning the concept of time by visualizing and personalizing that is by embodying is an important step. In this process, children's daily life can be held in conjunction with the teaching of the concept might be

more successful. The child taking stimulants from an early age and beginning to understand the concept of time, can be said to bring along establishing a connection between certain times of day and with some events.

Especially in pre-school children discuss in the books many of the concepts that should be taught. Teachers can explain all kinds of concepts through books in order to transfer according to students' levels. Story books in terms of having rich environmental stimuli, and content as well as structure contributes to children's cognitive and social-emotional development. Quality and quantity of images in the story books are also quite important for the illiterate pre-school period children. Children recognizes many new objects that he/she hasn't seen in his/her social environment, through the illustrated story books.

The purpose of this study is identifying expressions and visual objects used for the explanation of past tense in the story books prepared for pre-school period.

In this research, descriptive scanning method based on document reviewing, a scientific research methods, was used.

Within this study, 178 story books prepared for preschool, offered to the market by various publishers, and used in the process for pre-school education in educational institutions were investigated as the study material. Story books that are used as the study materials consists books of 38 different publishers and 28 different prints.

The story books are as followed, 23 of them by Timaş children, 20 of them by Morpa Cultural Publications, 18 of them by YA-PA Publishing and the Bilim Kağıt, 13 of them by Esin Publisher, 11 of them by Altın Kitaplar, 10 of them by Tübitak Popular Science, 7 of them by Zambak Publications, 5 of them by TES Publishing and Ünlü Çocuk, 4 of them by Uçanbalık Publications and the remaining 46 storybook has been published by other publishing houses..

123 of the book were published in Turkish, and 55 of them are translated publications.

The publication dates of the books were; 30 of them in the year 2014, 27 of them in the year 2010, 23 of them in the year 2011, 21 of them in the year 2009, 17 of them in the year 2012, 11 of them in the year 2008, 6 of them in the year 2013, and the remaining 43 book in various years.

A checklist developed by the researcher was used as a data collection tool. Checklist; the draft has been made as a result of screening local and foreign publications, and was finalized after taking the opinions of the three academic experts in the field of Early Childhood Education and 5 Pre-School teacher.

Due to their nature, the story books were prepared with the past tense. In this context, study materials were carefully examined and the expression specified in the sentences which refer to past time were identified and expressions in these sentences that creates the perception of past time were recorded. Data collection process took about 6 weeks. Descriptive analysis was used in the analysis of research data. Data obtained from the findings were interpreted by expressing as frequency and percentage.

In order to gain the children perception of past tense, just the past tense in 24%, the expression "old" in 19%, the expression "last" in 14%, the expression "before" in 10%, the expressions "year" and "the day-night" in 8%, expressions of hours and seasons in 6%, the expressions morning-afternoon-evening in 5% of the books were used.

The visual objects used in order to gain the perception of time in the stories were; 31% a Clock, 24% the day and night, 20% thought balloon, 14% a calendar and 11% the seasons strip.

The concepts that are used in the books in order to gain the children perception of time were found to be supportive to the concepts that are required to be taught by the teacher that appeared in the program book published by the Ministry of Education. However, the visual objects that are used were insufficient.

Considering the pre-school period children are illiterate, visual objects are extremely important. Therefore it can be said that, using more visual objects that are supportive to the perception of time in the story books will enable qualified and permanent learning to occur.